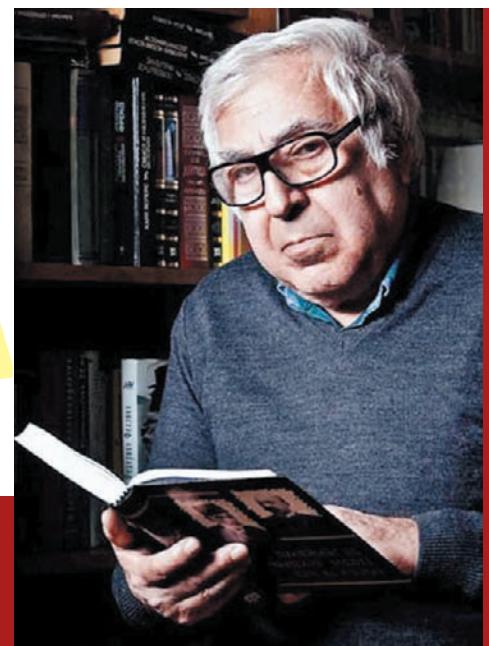

Bəzi insanlar sözə vurğundurlar, onlar üçün hər cümlə, hər ifadə ruhun aynası, zamanın səsidir. Elə söz ustaları var ki, onların qələmi yalnız kağıza yox, həm də qəlbələrə iz salır, yazdıqları bütöv bir dövrün və xalqın tarixidir. Hər yazıçının bir dünyası var - bəzən bir sevgi hekayəsi, bəzən şəhərin küskün küçələri, bəzən də illərin yaddaşında ilişib qalmış talelər... Onlar yazdıqları ilə insan ruhuna toxunur, həyatın görünməyən çalarlarını üzə çıxarırlar, oxucunu düşündürməyə, hiss etməyə, yaşamaya vadar edirlər. Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən olan Anar sözü sadəcə yazmayıb, ona ruh verib, onu varlığa çevirib. Onun qələmə aldığı əsərlər dünənlə bu gün və sabah arasında körpü olub. Anar zamanın nəbzini tutan, insan duygularını ən incə çalarları ilə təsvir edən yazıçıdır.

Ədəbiyyatımızın

Anar Rzayev 1938-ci il martın 14-də Bakıda Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli simalarından olan yazıçı Rəsul Rzanın və şairə Nigar Rəfibəylinin ailəsində dünyaya göz açıb. Anası tanınmış şairə Nigar Rəfibəyli ədəbiyyat tariximizdə iz qoymuş, ince lirizmi və vətənpərvər ruhlu qələm sahibi idi. Rəfibəylilər xalqımızın tarixində mühüm rol oynayan ziyanlı və dövlət xadimləri yetirmiş bir nəsildir. Nigar Rəfibəylinin atası Xudadat bəy Rəfibəyli Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin (AXC) ilk səhiyyə naziri, daha sonra isə Gəncə general-qubernatoru olmuşdur. Tibb sahəsi ilə yanaşı, siyasi fəaliyyətlə də məşğul olan Xudadat bəy bolşeviklərin 1920-ci il çevrilişindən sonra həbs edilərək güllələnmişdir.

Atası Rəsul Rza isə Azərbaycan ədəbiyyatında novator poeziyanın yaradıcısı kimi tanınmışdır. XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında xüsusi yeri olan Rəsul Rza Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etmişdir.

Anar 1945-ci ildə Bakıdakı 10 illik indiki Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbinə daxil olmuşdur. 1955-ci ildə məktəbi gümüş medalla bitirən Anar Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) filologiya fakültəsində ali təhsil almışdır. Musiqiye və ədəbiyyata marağı onun dünyagörüşünün formallaşmasında mühüm rol oynasa da, Anar taleyini yalnız ədəbiyyata bağladı. Yaziçi birinci sinifdən onuncu sınıf qədər gələcək həyat yoldaşı Zemfira Səfərova ilə birgə təhsil almışdır. Onların məktəb illerində başlayan dostluğu sonradan tale qismətinə çevrilmiş və 1962-ci ildə ailə qurmuşlar. Zemfira xanım Azərbaycan musiqisinin inkişafında böyük rol oynamış tanınmış musiqişunas və pedaqoqdur.

Anarın ədəbi yaradıcılığı 1960-ci illərdən başlayıb. O, Azərbaycan ədəbiyyatına yeni nəfəs getirən yazıçı kimi realizmle modernizmi ustalıqla birləşdirən əsərlər yazmışdır. Onun povest və romanları təkcə insan talelərini deyil, bütöv bir döv-

canlı əfsanəsi

rün ictimai-psixoloji mənzərsini əks etdirmək baxımından əhəmiyyətlidir. O, "Bayquş gələndə" povesti ilə 1960-ci illərdə ədəbiyyatımızda yeni üslubun təməlini qoyma. Da-ha sonra "Ağ liman", "Gürcü familiyası", "Macał" kimi əsərləri geniş oxucu kütəsinin rəğbətini qazandı. Xüsusilə "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi" romanı insan talelərinin təsirində və fəlsəfəsində yeni bir mərhələ açdı. Bu roman fərdin azadlığı, sevgi və cəmiyyətin təzyiqləri mövzusunda yazılmışdır. Yazıçının yaradıcılığında insan psixologiyasının dərin qatlarına enmək, cəmiyyətin təkamül prosesini bədii dillə izah etmək kimi xüsusiyyətlər xüsusi yer tutur. Onun "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi" romanı və digər əsərləri müasir Azərbaycan nəşrinin klassik nümunələrindən sayılır. Bütün bu amillər Anarın həm də milli-mənəvi irlərin daşıyıcısı olduğunu xəbər verir. O, Azərbaycan ədəbiyyatını və mədəniyyətini inkişaf etdirmək yolunda əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir.

Bu gün Anarın irsi onun əsərləri ilə yanaşı, həm də Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında öz əksini tapır. O, həm atasının modern ruhlu poeziya ənənəsini, həm də Rəfibəylilərin maarifçi missiyasını yaşıdadır. Hələ uşaqlıqdan ədəbiyyatın sehrinə düşən Anar böyüdükçə valideynlərinin sənət yolunu layiqincə davam etdirərək Azərbaycan ədəbi mühitinin aparıcı simalarından birinə çevrilib.

Anar hekayə, povest, roman, ssenari, dramaturgiya və publisistika sahələrində dəyərli və bənzərsiz əsərlər yazıb. Onun ədəbiyyatda gətirdiyi əsas yeniliklərdən biri müasir insanların psixologiyasına, daxili dünyasına dərindən nüfuz etməsi, məşət və ictimai problemləri dərin felsəfi çalarlarla qələmə almasıdır. Anar ədəbiyyatımızda "əsrin nəbzini tutan yazıçı" kimi tanınır. Onun yazılarında sovet dövründə müstəqillik illərinə qədər cəmiyyətin keçdiyi yol, milli-mənəvi dəyərlərin qorunması, insan taleləri və ictimai problemlər öz əksini tapır.

Anar həm də Azərbaycanın kino və teatr sənətinə böyük töhfələr vermiş dramaturq və ssenaristdir. Onun əsərləri əsasında çəkilən filmlər Azərbaycan kinosunun klassik nümunələri sırasına daxildir. "Dantenin yubileyi", "Üzeyir ömrü", "Gün keçdi", "Əlaqə", "Otel otağı" kimi

filmlər onun ssenariləri əsasında lente alınıb və bu ekran əsərləri bu gün də sevilərək izlenilir. Xüsusilə "Gün keçdi" filmi Azərbaycan Kinosunda sevgi və insan psixologiyasını ustalıqla əks etdirən ən təsirli ekran işlərindən hesab olunur. Film cəmiyyətin və fərdin daxili təbəddülatlarını dərin emosional çalarlarla təqdim edir. On bədii filmin ("Torpaq. Dəniz. Od. Səma", "Gün keçdi", "Dədə Qoquq" - ilk ikihisəli Azərbaycan filmi, "Dantenin yubileyi", "Üzeyir ömrü", "Öten ilin son gecəsi", "Qəm pəncərəsi", "İmtahan", "Əlaqə", "Təhminə", "Otel otağı"), bir neçə sənədli və televiziya filminin ("Dəniz", "Qobustan", "Daş saatın səsi", "Qədim Gəncə - Yeni Gəncə", "Bu - Səttar Bəhlulzadədir", "Bu - Cavaddır", "Dindirir əsr bizi", "Evləri köndələn yar") ssenari müəllifidir. "Dantenin yubileyi" filminin, habelə ikihisəli "Üzeyir ömrü" və "Qəm pəncərəsi" filmlərinin quruluşçu rejissorudur. Görkəmli yazıçı hemçinin Şekspirin "Fırtına", B.Brexitin "Qalileo Qaliley" pyeslərini, R.Taqorun "Bağban" mənsur şeirlərini, A.Blokun, V.Mayakovskinin, S.Yeseninin, B.Pasternakin şeirlərini Azərbaycan dilinə tərcümə edib.

Anar 1991-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədridir və bu müddət ərzində milli ədəbiyyatın dünya səviyyəsində tanıtılması üçün mühüm işlər görüb. Həmin ildə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Milli Şurasının ilk iclasını aparmışdır. 1995 və 2000-ci illərdə 75 sayılı Göyçay seçki dairəsindən Milli Məclisin deputati, MM-in mədəniyyət komissiyasının sədri, 1995-ci ildə Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Komissiyasının üzvü olmuşdur. Anar 2014-cü ildə Türkiyənin Əskişəhər şəhərində keçirilən VI Türk Dünyası Ədəbiyyat Dərgiləri Kongresinin qərarı ilə Türk Dilində Danışan Ölkələrin Yazarlar Birliyinin ilk başqanı seçilib.

Anar Azərbaycan ədəbiyyatının canlı əfsanelərindən biridir, yaradıcılığı ilə sözün gücünü göstərib, əsərləri ilə cəmiyyətin müxtəlif problemlərinə işq salıb və ədəbiyyatımızın zənginləşməsinə mühüm töhfələr verib. Yazıçının qələmə aldığı hekayələr, romanlar və ssenarilər təkcə bu günün deyil, gələcək nəsillərin də mənəvi xəzinəsidir.

Cünki böyük yazıçıların əsərləri zəmənsizdir - onlar daim oxunur, daim öyrənilir və yaşayır...

Ləman TƏHMƏZ,
"Respublika".